

***GOVERNORS WALES' EVIDENCE TO THE
ENTERPRISE AND LEARNING COMMITTEE
ON THE IMPLEMENTATION OF
RECOMMENDATIONS ON SCHOOL FUNDING -
FOLLOW UP REPORT***

JANUARY 2008

GOVERNORS WALES' EVIDENCE TO THE ENTERPRISE AND LEARNING COMMITTEE ON THE IMPLEMENTATION OF RECOMMENDATIONS ON SCHOOL FUNDING - FOLLOW UP REPORT.

1. INTRODUCTION

- 1.1 Governors Wales welcomes the opportunity to comment on the implementation of recommendations in the former Committee on School Funding's 'Report on School Funding Arrangements in Wales' published in June 2006.
- 1.2 Whilst Governors Wales will address the five questions that it is suggested should be considered in preparing its evidence. Governors Wales would also like to bring to the attention of the Enterprise and Learning Committee specific comments in relation to the 27 recommendations summarised in the Funding Committee's June 2006 report.

2. QUESTION 1 - TRANSPARENCY OF THE FUNDING PROCESS AND QUESTION 2 – ACCESS TO INFORMATION INCLUDING THE PROVISION OF INFORMATION ON THE WEB.

- 2.1 These questions are relevant to recommendations 4, 7, 8, 9,10,11,13 and 25 of the Funding Committee.
- 2.2 Anecdotal evidence from Governing Bodies and individual governors seems to suggest that many do not fully understand the processes involved in how schools are funded nor do they know how to access relevant information. This may be due to the poor dissemination of existing information rather than it not being available. The statistical report on local authority revenue budgets has been refined over time and is a reasonably readable document. Governors Wales is concerned that although it is posted on the Assembly Government's website and may be actively shared with Local Authorities and national educational organisations most school governing bodies are unaware of its existence.
- 2.3 The report and a relevant response by the local authority should be considered annually by each budget forum. A summary of the main points of the discussion should be sent to each governing body and local governors group with a strong recommendation that it be included on the agenda for discussion at a subsequent meeting. This would meet the aspirations of recommendations 7 and 8 of the Funding Committee

'In line with the Wales Audit Office's recommendation, the Assembly Government should require all local authorities to issue concise annual summaries to schools in their area, showing the factors that have led to changes in schools budgets.'

And

'The Assembly Government should issue guidance to local authorities to ensure that these annual summaries are comparable across local government boundaries and that clear, consistent audit trails are set up and monitored.'

- 2.4 Turning to the content of the Section 52 budget statements and revenue accounting return which influence the comparison of local authority budgets. Further work to improve consistency is required as envisaged by the Funding Committee in its recommendations 9 and10.

‘The Assembly Government should issue a single set of unequivocal guidance to authorities on completion of section 52 budget statements to ensure consistency of reporting.’

And

‘In reviewing the RA accounting return, the Assembly Government should ensure that it becomes easier to compare across authorities the proportion of education funding spent directly on education and on central and other administration services.’

It is noted that in its response to these recommendations the Assembly Government committed itself to setting up a working group consisting of Assembly officials and Local Authority officers. Governors Wales believes that not only would the credibility and the rigour of the working party be enhanced by the inclusion of stakeholders but the relevance of any future published guidance and reports would be improved.

- 2.5 The contribution of stakeholders representing the voice of school governors is also crucial if recommendation 11 of the Funding Committee is to be achieved i.e.

‘Irrespective of any other changes, the Assembly Government should work closely with local government to improve schools’ understanding of the funding process and the funding streams.’

- 2.6 It is worth restating that governing bodies are responsible for the overall management of school budgets and as such should equally be involved in the improvement referred to above.

- 2.7 The Assembly Government should consider the advantage that the Governors Wales’ website might offer in effective communication with school governors through Wales in this respect.

- 2.8 A specific example of inconsistency of reporting relates to the IBA which is an important measure by which schools can hold their LA to account for the level of funding allocated for Education. However, there does not appear to be any standardised definition so it is possible to make a significant improvement in the level of the IBA by an accountancy device. This has been achieved in an unnamed Local Authority by allocating central corporate charges already taken into account for specific legal and accountancy services to schools to the Education service budget. For the IBA to be useful, a consistent approach must be adopted by all Local Authorities.

- 2.9 Whilst on the subject of consistency, Governors Wales is aware that an Assembly Government working party was established 3 years ago to consider proposals to implement Consistent Financial Reporting in Wales. CFR would enable schools to compare their expenditure on similar items with similar schools across Wales (and England), in order to manage their resources more effectively. Governors Wales was represented on the working party, which met 4 times in 2005, but not since then. Governors Wales feels that this group should be reinstated or the remit of the working party referred to above be extended.

- 2.10 CFR would also enable more meaningful comparisons of overall spending on schools in Wales with England. Evidence has been published which states that Wales per pupil funding is 8% below England, but the figures are disputed by the Assembly Government.

Governors Wales believes that reliable figures are essential in order for Education to be allocated a higher priority.

- 2.11 Governors Wales believes that an area where transparency and consequent sharing of meaningful information could be improved is at the 'macro' level i.e. Central and National government expenditure on education in Wales. It is accepted that this is a highly contentious area but a simple and factual report tracing funding received through the Barnett formula and then from the Assembly to Local Authorities would be well-received. It may be that this could preface the comparative statistical report published each year in August.
- 2.12 It would be helpful to know what progress has been made in line with recommendation 4 of the Funding Committee

'To improve transparency and budget scrutiny, the Assembly Government should make arrangements to permit relevant committees to scrutinise the local government finance budget as part of the annual budget setting procedure'

And the envisaged easing of the position under The Government of Wales Act 2006.

- 2.13 In general terms Governors Wales welcomes the 'The Bramley Review' commissioned from Heriot-Watt University to look at the deprivation and sparsity factors, and their weightings, within the education element of the Standard Spending Assessment (SSA) formula and whether the formula could be more forward looking.
- 2.14 It also welcomes the commitment to three year budgeting but feels the Assembly Government should consider further establishing minimum common basic funding for school staffing, accommodation and equipment. Governors Wales believes that there should be equal opportunity of funding and consequently educational opportunity for pupils regardless of the Authority in which they are educated.
- 2.15 Governors Wales strongly believes that if this means certain Authorities require additional funding then this should be provided from 'growth' in the budget and not from the redistribution of existing resources.

3. QUESTION 3 – ADDITIONAL FUNDING.

- 3.1 Governors Wales shares the concern of the former 'School Funding Committee' regarding 'additional' and often 'grant funding' reflected in recommendations 19 – 21 as follows:

'The Assembly Government should avoid initiating unsustainable policy actions through short term specific grant programmes and should aim to provide longer term funding (in alignment with the three-year budgeting proposals) to allow better financial planning by schools.'

And

'The Assembly Government should ensure that the benefits of new grant schemes and streams of funding are not compromised by excessively onerous and bureaucratic bidding mechanisms.'

And

‘To help schools plan, when new grant schemes are implemented, that the Assembly Government prepares a report on its sustainability and on an exit strategy for each scheme as part of the guidance to authorities on the continuation of schemes.’

Whilst it is accepted that the Assembly Government does not set out to initiate unsustainable policy actions through short-term grant funding this is sometimes the result. It is also often the effect of absorbing longer term grants into the rate support grant mechanism which by its very nature has a different allocation formula and therefore distribution mechanism e.g. early years and class size reduction funding.

- 3.2 Governors Wales is pleased to note that the Grants Protocol with the Welsh Local Government Association has been built on to ensure all hypothecated grants are aligned with objectives of three year local government settlements from 2008-09.

4. QUESTION 4 – INVESTMENT IN SCHOOL BUILDINGS.

- 4.1 The ‘Funding Committee’ made the following recommendation (26) regarding school buildings.

‘We recommend that the Assembly Government should require that funding allocated to authorities for capital purposes is fully utilised on education capital spending and should consider making available additional resources if it remains committed to its target of making all schools fit for purpose by 2010.’

- 4.2 At the outset it is worth noting the possible confusion that can exist when non-delegated capital expenditure is introduced into debate which is generally concerned with delegated revenue funding. It is further exacerbated by the different rules which apply to voluntary and foundation schools. The preparation of a short, simple and dare we say, national briefing paper regarding criteria and sources of funding for school building improvement is long overdue. It would also seem that the target of bringing all schools up to a satisfactory standard by 2010 is no longer attainable.
- 4.3 Governors Wales believes that every Local Authority should be obliged to have, as a matter of urgency, a comprehensive, accurate and easily comparable survey of the condition of its school building stock and consequent asset management plan.
- 4.4 With these in place the Assembly Government should then be in a position to direct, strategically, the available major capital resources at the greatest need without a bureaucratic bidding process. The current, local and piecemeal approach of local funding which means the majority of Authorities struggle to replace a primary school let alone a secondary school is unsustainable. The remaining revenue and minor capital funding, e.g. for projects below £250,000 could remain for local determination but it should be mandatory to have transparent and locally agreed, criterion-based schemes for allocation. Governors Wales believes that this a role for the Budget Forum.
- 4.5 All funding should be the subject of an annual and similar statistical report to that compiled on revenue expenditure.

5. QUESTION 5 – SCHOOL BUDGET FORA

- 5.1 When they are properly constituted and equally valued by the Local Authority and its stakeholders they can be powerful agents of change. Unfortunately this is not always the case and sometimes governors tend to be under represented. We have referred earlier

to budget fora and their consideration of revenue expenditure reports and contribution to allocation schemes for local building improvements. In relation to the 'Funding Committee' recommendation 23.

'An evaluation of the function and responsibilities of school budget fora is undertaken by the Assembly Government with a view to improving the communication between authorities and schools.'

- 5.2 Governors Wales is not aware if such an evaluation has taken place and urge the Assembly Government to seek, openly an external partner to undertake the review as a matter of urgency. To end on an optimistic note we have included the following anonymous view of the operation of a budget forum.

'In Authority X, once the Forum established itself and gained a rapport with central figures in the Council, particularly the Treasurer, we began to see benefits through a shift in the Council's financial priorities. Specifically we saw growth in real terms in the allocation to Education in 2006/7, and 2007/8, and we are promised this will continue in 2008/9 despite the difficult financial settlement. I doubt whether we would have had this without the Forum.'

6. GENERAL

- 6.1 Governors Wales also wishes to bring the following unanimous resolutions passed at its Annual General Meeting in June 2007 to the attention of the Committee for information.

6.2 POWYS GOVERNORS CONSULTATIVE/POWYS GOVERNORS SERVICES COMMITTEE

The Conference calls upon the Welsh Assembly Government to fully fund the Foundation Phase in accordance with the recommended staff pupil ratios and to ensure that the funding is ring-fenced.

6.3 NORTH WEST WALES FEDERATION

We urge the Assembly to re-structure their management of grants and additional funding for education in order to ensure that:

- Grants to education are designed to cover a minimum period of at least three years so that schools may plan wisely and to good purpose over a meaningful period
- All additional funding is distributed to schools early in the financial year and that notice of that distribution is given in the previous financial year wherever possible.

6.4 NEWPORT GOVERNORS ASSOCIATION

Newport Association view with concern the fact that money has been withdrawn from the Better Schools Fund for Governor Training at a time when more responsibilities and requirements are being placed on governors and, therefore, training is essential.

Newport Association of School Governors asks that the funding be reinstated at the earliest possible time, and not later than the financial year commencing 2008.

The Association considers that by withdrawing this funding, the Welsh Assembly Government does not value or appreciate the contribution made by the unpaid volunteers in the management of schools.

We feel this is causing further disillusionment and problems with attendance and recruitment of governors.

6.5 **RESOLUTION PROPOSED BY OFFICERS**

Governors Wales urges the new Welsh Assembly Government to revisit the recommendations of the Assembly Committee on School Funding (June 2006) in order to provide a more consistent and fairer system of funding for schools throughout Wales.

***TYSTIOLAETH LLYWODRAETHWYR CYMRU I'R
PWYLLGOR MENTER A DYSGU AR
WEITHREDIAD YR ARGYMHELLION AR
GYLLIDO YSGOLION – ADRODDIAD DILYNOL***

IONAWR 2008

TYSTIOLAETH LLYWODRAETHWYR CYMRU I'R PWYLLGOR MENTER A DYSGU AR WEITHREDIAD YR ARGYMHELLION AR GYLLIDO YSGOLION – ADRODDIAD DILYNOL.

1. CYFLWYNIAD

- 1.1 Mae Llywodraethwyr Cymru'n croesawu'r cyfle i wneud sylwadau ar weithrediad yr argymhellion yn 'Adroddiad ar Drefniadau Cyllido Ysgolion' y Pwyllgor ar Gyllido Ysgolion blaenorol a gyhoeddwyd ym mis Mehefin 2006.
- 1.2 Tra bydd Llywodraethwyr Cymru yn mynd i'r afael â'r 5 cwestiwn yr awgrymir y dylid eu hystyried wrth baratoi ei dystiolaeth, hoffai Llywodraethwyr Cymru ddwyn i sylw'r Pwyllgor Menter a Dysgu y sylwadau penodol mewn perthynas â'r 27 o argymhellion yn adroddiad Mehefin 2006 y Pwyllgor Cyllido.

2. CWESTIWN 1 – TRYLOWYDER Y BROSES ARIANNU **CWESTIWN 2 – MYNEDIAD AT WYBODAETH A GAN GYNNWYS Y WYBODAETH AR Y WE**

- 2.1 Mae'r cwestiynau hyn yn berthnasol i argymhellion 4, 7, 8, 9,10,11,13 a 25 y Pwyllgor Cyllido.
- 2.2 Mae tystiolaeth anecdotaidd gan Gyrrff Llywodraethu a llywodraethwyr unigol yn awgrymu nad yw nifer ohonynt yn deall y prosesau ynghlwm sut y caiff ysgolion eu cyllido ac nid ydynt chwaith yn gwybod sut i gael gafael ar y wybodaeth berthnasol. Efallai mai'r rheswm am hyn yw bod y wybodaeth sydd ar gael yn cael ei ddsbarthu'n wael, yn hytrach na bod y wybodaeth heb fod ar gael. Mae'r adroddiad ystadegol ar gyllidebau referniw awdurdodau lleol wedi'i fireinio dros amser ac mae'n ddogfen sydd yn rhesymol ddarllenadwy. Mae Llywodraethwyr Cymru fodd bynnag yn bryderus, er ei bod wedi'i phostio ar wefan Llywodraeth y Cynulliad ac efallai ei fod yn cael ei rannu'n weithredol gydag Awdurdodau Lleol a chyrrff addysgol cenedlaethol nad yw'r rhan fwyaf o gyrrff llywodraethu ysgolion yn gwybod am ei fodolaeth.
- 2.3 Dylai'r adroddiad a'r ymateb perthnasol gan yr awdurdod lleol gael ei ystyried yn flynyddol gan pob fforwm cyllideb. Dylid anfon crynodeb o'r prif bwyntiau at bob corff llywodraethu a grŵp llywodraethwyr lleol gydag argymhelliad cryf y dylid ei gynnwys ar yr agenda ar gyfer trafodaeth mewn cyfarfod dilynol. Byddai hyn yn diwallu dyheadau argymhellion 7 ac 8 o'r Pwyllgor Cyllido.

“Y dylai Llywodraeth y Cynulliad beri iddi fod yn ofynnol i bob awdurdod lleol anfon crynodeb blynyddol o'r gyllideb i ysgolion yn eu hardal, yn dangos y ffactorau sydd wedi arwain at newidiadau yng nghyllidebau ysgolion.”

Ac

“Y dylai Llywodraeth y Cynulliad gyhoeddi canllawiau i awdurdodau lleol i sicrhau bod y crynodeb blynyddol o'r gyllideb yn gyson ar draws holl ffiniau llywodraeth leol a bod llwybrau archwilio clir a chyson yn cael eu sefydlu a'u monitro.”

- 2.4 Gan droi at gynnwys datganiadau cyllidebau a ffurflenni cyfrifo referniw Adran 52 sydd yn dylanwadu ar gymharu cyllidebau awdurdodau lleol, mae angen rhagor o waith i wella cysondeb fel y rhagwelir gan y Pwyllgor Cyllido yn ei argymhellion 9 a 10.

“Y dylai Llywodraeth y Cynulliad gyhoeddi un gyfres glir o ganllawiau i awdurdodau ynghylch paratoi datganiadau cyllideb Adran 52 er mwyn sicrhau bod yr adroddiadau yn gyson.”

Ac

“Wrth adolygu’r ffurflen gyfrifo’r cyfrif refeniw (“RA), y dylai Llywodraeth y Cynulliad sicrhau ei bod yn dod yn haws cymharu ar draws yr holl awdurdodau gyfran yr arian addysg sy’n cael ei gwario’n uniongyrchol ar addysg a’r gyfran sy’n cael ei gwario ar wasanaethau canolog a gweinyddu.”

Nodir, yn ei ymateb i’r argymhellion hyn bod Llywodraeth y Cynulliad wedi ymrwymo ei hun i sefydlu gweithgor yn cynnwys swyddogion y Cynulliad a swyddogion Awdurdodau Lleol. Mae Llywodraethwyr Cymru’n credu y byddai hygredd a chryfder y gweithgor yn cael ei gryfhau trwy gynnwys rhan ddeiliaid ac y byddai perthnasedd unrhyw ganllaw a gaiff ei gyhoeddi yn y dyfodol ei wella hefyd.

- 2.5 Mae cyfraniad rhan ddeiliaid yn cynrychioli llais llywodraethwyr ysgolion hefyd yn hanfodol os yw argymhelliad 11 o’r Pwyllgor Cyllid i’w gyflawni h.y.

“Pa bynnag newidiadau eraill a wneir y dylai’r Llywodraeth weithio’n agos gyda llywodraeth leol i wella dealltwriaeth ysgolion o’r broses ariannau a’r ffrydiau ariannu.”

- 2.6 Mae’n werth ail adrodd bod cyrff llywodraethu yn gyfrifol am reolaeth cyffredinol cyllidebau ysgolion ac felly dylent gael eu cynnwys yn yr un modd yn y gwelliant y cyfeirir ato uchod.
- 2.7 Dylai Llywodraeth y Cynulliad ystyried y fantais y gallai gwefan Llywodraethwyr Cymru ei gynnig o ran cyfathrebu’n effeithiol gyda llywodraethwyr ysgolion ledled Cymru.
- 2.8 Mae enghraifft penodol o anghysondeb wrth adrodd yn ymwneud â’r IBA sydd yn fesur pwysig y gall ysgolion ddal eu ALI i gyfrif trwyddo am lefel y cyllid a ddyrennir ar gyfer Addysg. Ond, nid yw’n ymddangos fel pe bai unrhyw ddiffiniad safonol ac felly mae’n bosibl gwneud gwelliant sylweddol yn lefel IBA trwy ddyfais cyfrifo. Mae hyn wedi’i gyflawni mewn ALI anhysbys trwy ddyrannu codiadau corfforaethol canolog oedd eisoes wedi cymryd i ystyriaeth ar gyfer gwasanaethau cyfreithiol a chyfrifo penodol i ysgolion i’r gyllideb gwasanaeth Addysg. Er mwyn i’r IBA fod yn ddefnyddiol. Rhaid i bob ALI fabwysiadu ymagwedd gyson.
- 2.9 Tra ar bwnc cysondeb, mae Llywodraethwyr Cymru yn ymwybodol bod gweithgor Llywodraeth y Cynulliad wedi’i sefydlu 3 blynedd yn ôl i ystyried cynigion i weithredu Adrodd Ariannol Cyson yng Nghymru. Byddai CRF yn galluogi ysgolion i gymharu eu gwariant ar eitemau tebyg gydag ysgolion tebyg ar draws Cymru (a Lloegr), er mwyn rheoli eu hadnoddau yn fwy effeithiol. Cynrychiolwyd Llywodraethwyr Cymru ar y gweithgor a gyfarfu 4 gwaith yn 2005, ond nid ers hynny. Mae Llywodraethwyr Cymru yn teimlo y dylid ailsefydlu’r grŵp hwn neu dylid ymestyn cylch gwaith y gweithgor y cyfeiriwyd ato uchod.
- 2.10 Byddai CFR hefyd yn galluogi cymariaethau mwy ystyrion o wariant cyffredinol ar ysgolion yng Nghymru gyda Lloegr. Mae tystiolaeth wedi’i gyhoeddi sydd yn datgan bod cyllido Cymru fesul disgybl 8% yn is na Lloegr, ond mae Llywodraeth y Cynulliad yn dadlau’r ffigurau hynny. Mae Llywodraethwyr Cymru yn credu bod ffigurau dibynadwy yn hanfodol fel bod Addysg yn cael blaenoriaeth uwch.

- 2.11 Mae Llywodraethwyr Cymru yn credu y gallai tryloywder a rhannu gwybodaeth ystyrion gael ei wella ar y lefel 'macro' h.y. gwariant llywodraeth ganolog a chenedlaethol ar addysg yng Nghymru. Derbynnir bod hwn yn faes dadleugar iawn ond byddai adroddiad ffeithiol yn olrhain y cyllid a dderbynnir trwy fformiwla Barnett ac yna gan y Cynulliad i ALL yn cael croeso mawr. Efallai y gellid gwneud hyn cyn yr adroddiad ystadegol cymharol a gyhoeddir bob blwyddyn ym mis Awst.
- 2.12 Byddai'n ddefnyddiol gwybod pa gynnydd a fu yn unol ag argymhelliad 4 y Pwyllgor Cyllido.

“Er mwyn sicrau mwy o dryloywder a gwella'r gwaith o graffu ar y gyllideb, y dylai Llywodraeth y Cynulliad wneud trefniadau i ganiatáu i bwyllgorau perthnasol graffu ar y gyllideb ar gyfer cyllid llywodraeth leol fel rhan o'r weithdrefn o bennu'r gyllideb bob blwyddyn”.

A'r rhagolwg y bydd y sefyllfa yn haws o dan Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006.

- 2.13 Ar y cyfan mae Llywodraethwyr Cymru yn croesawu 'Adolygiad Bramley' a gomisiynwyd gan Brifysgol Heriot-Watt i edrych ar ffactorau amddifadedd a phrinder a'u pwysedd. O fewn yr elfen addysg o'r fformiwla Asesiad Gwariant Safonol ac a allai'r fformiwla fod yn fwy mentrus.
- 2.14 Mae hefyd yn croesawu'r ymrwymiad i gyllidebu 3 blynedd ond mae'n teimlo y dylai Llywodraeth y Cynulliad ystyried sefydlu isafswm cyllido sylfaenol cyffredin ar gyfer staffio, llety ac offer ysgolion. Mae Llywodraethwyr Cymru yn credu y dylid cael cyfle cyfartal o ran cyllido ac o ganlyniad cyfle addysgol i ddisgyblion waeth pa awdurdod y derbyniant eu haddysg ynddo.
- 2.15 Mae Llywodraethwyr Cymru yn credu yn gryf, os yw hyn yn golygu bod rhai Awdurdodau angen cyllid ychwanegol yna dylid ei ddarparu o 'dwf' yn y gyllideb ac nid trwy ailddosbarthu adnoddau sydd eisoes yn bodoli.

3. CWESTIWN 3 – CYLLID YCHWANEGOL

- 3.1 Mae Llywodraethwyr Cymru yn rhannu pryder y cyn Bwyllgor Cyllido Ysgolion ynglŷn â chyllido grant ac ychwanegol a argymhellir yn argymhellion 19-21 fel â ganlyn

“Y dylai Llywodraeth y Cynulliad osgoi cyflwyno gweithredoedd polisi anghynaliadwy trwy raglenni grantiau penodol tymor byr ac y dylai geisio darparu arian tymor hirach (yn unol â'r cynigion ar gyfer cyllidebau tair blynedd) i alluogi gwell cynllunio ariannol gan ysgolion.”

Ac

“Dylai Llywodraeth y Cynulliad sicrhau nad yw buddion cynlluniau grant a ffrydiau arian newydd yn cael eu peryglu gan ddulliau bidio biwrocraidd a beichus.”

Ac

“I helpu ysgolion i gynllunio, pan fo cynlluniau grant newydd yn cael eu cyflwyno, fod Llywodraeth y Cynulliad yn paratoi adroddiad ar gynaliadwyedd y cynllun a strategaeth ymadael ar gyfer y cynllun, a hynny fel rhan o'r canllawiau i awdurdodau ar barhad cynlluniau.”

Tra y derbynnir nad yw Llywodraeth y Cynulliad yn fwriadol yn cychwyn gweithrediadau polisi anghynladwy trwy gyllid grant tymor byr, dyma yw'r canlyniad weithiau. Mae hefyd yn gallu amsugno grantiau tymor hirach i'r mecanwaith grant cefnogi sydd yn ô lei natur â fformiwla dyrannu gwahanol ac felly mecanwaith dosbarthu gwahanol e.e. cyllid blynyddoedd cynnar a lleihau maint dosbarthiadau.

- 3.2 Mae Llywodraethwyr Cymru yn falch o nodi bod y Protocol Grantiau gyda Chymdeithas Llywodraeth Leol Cymru wedi'i adeiladu arno i sicrhau bod pob grant yn unol ag amcanion setliadau 3 blynedd llywodraeth leol o 2008-09.

4. CWESTIWN 4 – BUDDSODDI MEWN ADEILADAU YSGOLION

- 4.1 Gwnaeth y Pwyllgor Cyllido yr argymhelliad canlynol (26) ynglŷn ag adeiladau ysgolion.

“Rydym yn argymhell y dylai Llywodraeth y Cynulliad ei gwneud yn ofynnol bod arian a ddyrennir i awdurdodau i ddibenion cyfalaf yn cael ei ddefnyddio'n llwyr fel gwariant cyfalaf ym maes addysg ac y dylai ystyried darparu adnoddau ychwanegol os yw'n dal i ymrwymo i'w nod o wneud pob ysgol yn addas i'w phwrpas erbyn 2010.”

- 4.2 Ar y cychwyn mae'n werth nodi y dryswch posibl all fodoli pan fo gwariant cyfalaf heb ei ddirprwyo yn cael ei gyflwyno i ddadl sydd yn ymwneud yn gyffredinol â chyllido referniw dirprwyedig. Mae pethau'n dwysau oherwydd y gwahanol reolau sydd yn berthnasol i ysgolion gwirfoddol a sylfaen. Mae'n hen bryd paratoi papur briffio cenedlaethol cryno ar feini prawf a ffynonellau cyllido ar gyfer gwella adeiladau ysgolion. Ymddengys hefyd nad yw'r targed o ddwyn pob ysgol i safon boddhaol erbyn 2010 bellach yn gyraeddadwy.
- 4.3 Mae Llywodraethwyr Cymru yn credu y dylai pob ALI fod arolwg cynhwysfawr, cywir sy'n hawdd i'w gymharu o gyflwr stoc adeiladau eu hysgolion fel mater o frys, a chynllun rheoli asedau i ddilyn hynny.
- 4.4 Gyda'r rhain yn bodoli dylai Llywodraeth y Cynulliad fod mewn sefyllfa wedyn i gyfeirio, yn strategol, yr adnoddau cyfalaf mawr sydd ar gael tuag at yr angen mwyaf heb broses gwneud cais biwrocraidd. Mae'r ymagwedd leol a darniog cyfredol o gyllido lleol lle mae mwyafrif awdurdodau yn cael trafferth i gael ysgol gynradd newydd heb sôn am ysgol uwchradd yn anghynladwy. Gallai gweddill y cyllid referniw a mân gyfalaf e.e. ar gyfer prosiectau dan £250,000 barhau i fod yn fater o benderfyniad lleol ond dylai fod yn orfodol i gael cynlluniau tryloyw wedi'u cytuno arnynt yn lleol gyda meini prawf, ar gyfer dyrannu. Mae Llywodraethwyr Cymru yn credu mai gwaith i'r Fforwm Cyllideb yw hyn.
- 4.5 Dylai'r holl gyllido fod yn destun adroddiad ystadegol blynyddol cyffelyb i'r un ar wariant referniw.

5. CWESTIWN 5 – FFORYMAU CYLLIDEBAU YSGOLION

- 5.1 Pan maent wedi'u cyfansoddi yn gywir ac yn cael eu gwerthfawrogi gan yr Awdurdod Lleol a'i ran ddeiliaid gallant fod yn asiant newid pwerus. Yn anffodus nid yw hyn bob amser yn wir ac weithiau nid yw llywodraethwyr wedi'u cynrychioli'n llawn arnynt. Rydym eisoes wedi cyfeirio at fforymau cyllidebau a'u hystyriaeth o adroddiadau gwariant referniw, a'u cyfraniad i gynlluniau dyrannu ar gyfer gwelliannau adeiladau lleol. Mewn perthynas ag argymhelliad 23 y Pwyllgor Cyllido.

“Mae Llywodraeth y Cynulliad yn arfarnu swyddogaeth a chyfrifoldebau'r fforymau cyllideb ysgolion gyda'r nod o wella'r cyfathrebu rhwng awdurdodau ac ysgolion.”

- 5.2 Nid yw Llywodraethwyr Cymru yn ymwybodol os oes gwerthusiad o'r fath wedi'i gynnal ac anogwn Llywodraeth y Cynulliad i chwilio yn agored am bartner allanol i gynnal yr adolygiad fel mater o frys. I orffen ar nodyn optimistaidd, rydym wedi cynnwys y farn anhysbys hon o weithrediad fforwm cyllideb.

“Yn Awdurdod X, unwaith y sefydlodd y Fforwm ei hun a chael perthynas gyda ffigurau canolog yn y Cyngor, yn enwedig y Trysorydd, roeddem yn dechrau gweld manteision trwy newid ym mlaenoriaethau ariannol y Cyngor. Yn benodol gwelsom dwf mewn termau real yn y dyraniad i Addysg yn 2006/07 ac yn 2007/08 ac rydym wedi cael addewid y bydd hyn yn parhau yn 2008/09 er gwaethaf y setliad ariannol anodd. Rwy'n amau y buasai hyn wedi digwydd oni bai am y Fforwm.”

6. CYFFREDINOL

- 6.1 Mae Llywodraethwyr Cymru hefyd eisiau dod â'r cynigion unfrydol canlynol a basiwyd yn ei Gyfarfod Cyffredinol Blyneddol ym mis Mehefin 2007 i sylw'r Pwyllgor, er gwybodaeth.

6.2 Pwyllgor Ymgynghorol Llywodraethwyr Powys/Pwyllgor Gwasanaethau Llywodraethwyr Powys

Mae'r gynhadledd yn galw ar Lywodraeth y Cynulliad i gyllido'r Cyfnod Sylfaen yn llawn yn unol â'r cyfraddau staff/disgyblion a argymhellir a sicrhau bod y cyllid wedi'i ddiogelu.

6.3 Ffederasiwn Gogledd Orllewin Cymru

Anogwn Llywodraeth y Cynulliad i ailstrwythuro eu rheolaeth o grantiau a chyllido ychwanegol i addysg er mwyn sicrhau bod:

- Grantiau i addysg wedi'u dylunio i gynnwys isafswm o gyfnod o dair blynedd o leiaf fel bod ysgolion yn gallu cynllunio yn ddoeth ac i bwrpas da dros gyfnod ystyrlon
- Holl gyllido ychwanegol yn cael ei ddsbarthu i ysgolion yn gynnar yn y flwyddyn ariannol a bod hysbysiad o'r dosbarthu hwnnw yn cael ei roi yn y flwyddyn ariannol flaenorol lle mae hynny'n bosibl.

6.4 Cymdeithas Llywodraethwyr Casnewydd

Mae Cymdeithas Casnewydd yn bryderus bod y ffaith bod arian wedi'i dynnu'n ôl o'r Gronfa Gwell Ysgolion ar gyfer Hyfforddiant i Lywodraethwyr ar adeg pan fo rhagor o gyfrifoldebau a gofynion yn cael eu gosod ar lywodraethwyr ac felly mae hyfforddiant yn hanfodol.

Mae Cymdeithas Llywodraethwyr Ysgolion Casnewydd yn gofyn i'r cyllid gael ei ail gyflwyno ar yr amser cynharaf posibl a dim hwyrach na'r flwyddyn ariannol yn cychwyn 2008

Mae'r Gymdeithas yn meddwl nad yw Llywodraeth y Cynulliad, wrth dynnu'r cyllid hwn yn ôl, yn gwerthfawrogi y cyfraniad a wneir gan wirfoddolwyr di-dâl i reolaeth ysgolion.

Credwn fod hyn yn creu annifyrrwch a phroblemau pellach gyda phresenoldeb a recriwtio llywodraethwyr.

6.5 **Cynnig a gynigiwyd gan y Swyddogion**

Mae Llywodraethwyr Cymru yn annog Llywodraeth newydd y Cynulliad i edrych eto ar argymhellion Pwyllgor y Cynulliad ar Gyllido Ysgolion (Mehefin 2005) er mwyn darparu system fwy cyson a thecach o gyllido ar gyfer ysgolion ledled Cymru.